

ХИБРИДНО РАТОВАЊЕ

РАЦИОНАЛНА УПОТРЕБА МОЋИ

Пише др Милан МИЈАКОВСКИ

Светског „врућег” рата неће бити јер постоје два кључна момента који спречавају велике силе од међусобне директне војне конфронтације — сазнање о немогућности остваривања коначне, потпуне победе и чињеница да се мање ризичним савременим средствима и начинима, с различитом успешношћу, остварују њихови национални циљеви и интереси

За време биполарног светског поретка, односно хладног рата, мир у свету угрожаван је више пута, пре свега посредним војним сучељавањем суперсила у Вијетнаму и Авганистану. Упркос томе, није избио светски рат. Такође ни 1962. године, у време кубанске кризе, када је постојала могућност директног војног сукоба тадашњег СССР-а и САД. Током униполарног светског момента (1990–2000) мир у свету угрожаван је више пута, најдрастичније 1999. године, употребом војне силе НАТО-а против СР Југославије. И тада је могућност избијања светског рата била искључена.

У актуелном, мултиполарном светском поретку поново се „подгрејава” теза о избијању светског рата. Њени поборници били су нарочито агилни у првој половини априла ове године, поводом наведеног напада хемијским оружјем сиријске војске против побуњеника и цивила у Думи, када је страдало око 70 људи и више стотина повређено.

Западни део света, који предводи САД, жестоко је осуђивао хемијски напад у Сирији, а амерички председник запретио војним нападом сиријском савезнику поруком: „Русијо, спреми се јер наше ракете стижу. Не би требало да будеш савезник животињи која свој народ убија гасом и ужива у томе”, док је други део планете, који предводи Руска Федерација, тврдио да су наводи о хемијском нападу лажни, а упућеној претњи одговорила речима: „Оборићемо сваку ракету испалу на Сирију”.

У ноћи 13/14. априла, 103 америчке, британске и француске ракете погодиле су три циља у Сирији. Напад је трајао око 50 минута, погинула су, наводно, три цивила, а сиријска противваздушна одбрана оборила је 71 ракету. Противваздушна одбрана руских војних база у Сирији није обарала америчке ракете јер нису угрозиле руске војнике. Војни ефекти напада, дакле, били су минимални.

Руска Федерација поднела је 14. априла, на ванредној седници Савета безбедности Уједињених нација, предлог о резолуцији којом би се осу-

дила „агресија САД и њених савезника против Сирије“. За тај документ гласале су само три државе – Русија, Кина и Боливија, осам земаља било је против, док су четири биле уздржане.

Као и у доба хладног рата, догодило се, заправо, још једно у низу, посредно војно сучељавање суперсила у туђем дворишту. Договорно или поштовањем нулто-ризичног принципа ратовања, Американци нису гађали руске базе у Сирији, чиме су избегли руски војни одговор, али тврде да су испунили мисију. Руси су напад на савезника оценили као груби акт кршења међународног права и упозорили на могућу ескалацију рата. Светски рат није избио, а питање које се намеће јесте како је такав сукоб избегнут.

„Врући“ рат увек прети

У прошлости светски ратови избијали су између моћних држава хегемона или савеза држава које су тежиле светској хегемонији. У првом таквом рату, један претендент (Немачка и Аустроугарска) почео је рат руковођен сазнањем да ће ангажовањем оружане силе уништити оружану силу противника (Француска, Велика Британија и Русија), окупирати туђе територије, увећати сопствену моћ, те успоставити и одржавати хегемонију у читавом свету. Исход рата за агресора био је крајње неповољан (поражен и безусловно капитулирао), али није отклонио његову хегемонску ирационалност. Напротив, маштао је о одмазди, што је довело до Другог светског рата, који је био много суровији.

Трвења између великих сила евидентна су у читавом периоду од последњег, такозваног врућег светског рата све до данас. У том периоду вођен је и окончан „хладни“ рат, који је, нажалост, обновљен после униполарног светског момента и чији се крај не назира у догледно време. Константно претећи „врући“ светски рат није се догодио, нити ће се десити у будућности.

Наравно, као што не постоји апсолутна безбедност било које штићене вредности, опасност по међународни мир од „врућег“ рата ипак постоји. Светског „врућег“ рата неће бити зато што постоје два кључна момента који спречавају велике силе од међусобне директне војне конфронтације – сазнање о немогућности остваривања победе и чињеница да се мање ризичним „хибридним ратовањем“, с различитом успешношћу, остварују национални циљеви и интереси.

Реализам у међународној политици

Треба имати на уму да су велике силе рационални чиниоци при употреби сопствене војне моћи – опстанак јесте њихов првенствени циљ. Стога оне нису слабоумни агресор

ри, који непромишљено јуришају у унапред изгубљене ратове или у Пирове победе. Иако војном аспекту, сопственој националној безбедности, придају највећи могући значај, пре свега покушајем да остваре нуклеарну супериорност у односу на друге велике силе, свесне су недостижности таквог циља.

Код сваке велике силе присутно је сазнање о томе да жртва агресија може да одговори на сличан начин и тиме онемогући остваривање циљева агресије. Заправо, то гарантује неприхватљиве људске и материјалне губитке, те могућност потпуног уништења. Такво сазнање представља кључну, заустављајући снагу светског рата, који, наравно, у апсолутном смислу не треба искључити, јер увек постоји могућност грешке, чије би последице биле катаклизмичне по читаво човечанство.

Победа САД у хладном рату над главним непријатељем (СССР) неконвенционалним дејствима представља богато искуство и изазов за ту суперсилу, пре свега у смислу да и у садашњим условима применом сличне стратегије остварује своје геополитичке циљеве. Незаустављив процес глобализације, између осталог, довео је до много сложеније међузависности светских актера у односу на хладноратовски период. Порастао је и број регионалних сила које одражавају мултиполарну слику света и много је већи број недржавних и транснационалних актера на светској политичкој сцени, посебно њихов растући утицај на креирање државних политика.

Суверени субјекти – државе суочени су са суровим реализмом у међународној политици, који се састоји у томе да ниједна држава није у стању да се самостално супротстави нарастајућим проблемима, нити се свим проблемима може супротставити војном силом. Све то одвраћа велике силе од масовне употребе војне силе против оних актера чија је војна моћ респектабилна.

Поменуто ограничење силе настоје да компензују применом неконвенционалних дејстава, иза којих, у ствари, стоје војна (конвенционална) средства или се најчешће неконвенционална дејстава комбинују с војним. То, заправо, јесте покушај да се воља противника потчини сопственој посебној врстом рата, који се назива хибридни.

Наметање воље противнику

У савременом свету међу државама се одвијају друштвени процеси сарадње, али се могу евидентирати и различити конфликти, чак и оружани сукоби. Независно од узрока и врста унутрашњих друштвених конфликта, незауостављива економска и информационо-комуникациона глобализованост света има за последицу да на неки начин заокупља пажњу актера из окружења.

Реч је најмање о једном сувереном (националном), наднационалном (савез држава), несuverеном (субнационалном), међународном или транснационалном профитном или непрофитном субјекту, који самостално или у дослуху с јед-

начин који је коинцидентан начину на који агресор или нападнута страна жели да се понаша.

Асиметричне форме надметања

За разлику од светских („врућих“ и „хладних“) ратова који захватају цео свет дејствима њихових актера (најче-

шће две велике силе и њихове савезнике и партнере) ради остваривања опште светске хегемоније, поменуто савремено ратовање води се у многим микропросторима у свету, између многих суверених и несuverених актера, с изукрштаним циљевима, који не одражавају потребу за успостављањем светске хегемоније. Може се, дакле, говорити о својеврсном свесветском рату на почетку 21. века, који одражава укупност локалних конфликта глобализујућег светског система.

Његова основна разлика у односу на светске ратове јесте у томе што осим држава, у њему, самостално или посредством неког државног субјекта, учествују и многи легални (корпорације, невладине организације...) и илегални (организовани криминални, екстремистички, терористички...) несuverени актери.

Учесници у том рату примењују одређену стратегију (ненасилне, неоружане и/или насилне делатности) ради остваривања једног од следећих циљева – да омаловаже жртву агресије (пропагандни циљ), дискриминишу и/или физички елиминишу одређену друштвену групу (геноцидни циљ), да од централне власти државе жртве агресије одузму право на располагања локалним ресурсима или увођењем санкција уруше њену привреду (економски циљ), противзаконито свргну актуелну власт (политички циљ), изазову оружану побуну или грађански рат, изврше војну агресију, разбију њену територијалну целовитост, створе дугорочно кризно жариште или „замрзнути конфликт“ (безбедносни циљ).

ним или више субјеката из окружења, јавно и/или прикривено, на начин који је допустив (законит) или забрањен Поветом Уједињених нација (незаконит), настоји да остварује своје циљеве и интересе унутар граница одређене државе тако што подржава једну страну – актуелни политички режим или његове политичке опоненте.

Без обзира на различите садржаје дејстава може се говорити о ратовању које је скуп свих неконвенционалних и конвенционалних делатности које се предузимају да би се потчинио воља противника или опонента.

Према мишљењу Ричарда Шафранског, ратовање у том смислу није синоним за рат (многи под појмом рат углавном подразумевају оружани сукоб између две стране или субјекта), јер не захтева објаву рата, нити постојање услова који се у најширем смислу сматрају као стање рата. Циљ ратовања није увек да се противник убије, већ да се потчини, а сматра се потчињеним онда када се понаша на

Такав свесветски рат (метежно ратовање) у западним војним круговима означен је термином „хибридно ратовање“, а представља замену за традиционалне међудржавне конфликте 20. века. Карактеришу га асиметричне форме надметања између сукобљених актера, где не постоји јасна разлика између војника и цивила, као и између организованог насиља, криминала и рата.

Амерички генерал Матис „хибридно ратовање“ објашњава као комбиновани начин ратовања ирегуларних изазивача глобалних америчких безбедносних интереса и констатује да такво ратовање представља синтезу конвенционалних и ирегуларних (тероризам, побуна и криминалне активности) метода.

Лукаво дивљаштво

Поједини западни аутори истичу да „хибридно ратовање“ обухвата „и организацију и средства који ће противници користити“, односно приступ шифрираним командним системима и модерним смртоносним системима. Реч је о „лукавом дивљаштву“, таквом облику ратовања у коме се примењују импровизација и „бескрајна организациона адаптација“. Његова суштина јесте у порасту примене ирегуларног (неконвенционалног) над регуларним (конвенционалним) начином ратовања. Државе и недржавни актери истовремено користе све ресурсе, конвенционалне, побуњеничке, терористичке или криминалне, како би дестабилизовали постојећи поредак.

Такође, закључују да успон „хибридних ратова“ не значи и завршетак традиционалних или конвенционалних ратова, чије вођење данас, пре свега, захтева ангажовање малих мобилних јединица (тимови командоса, специјалних снага) и употребу високософистицираних средстава против „хибридних ратника“.

Садржаји „хибридног ратовања“ били су присутни и у прошлости, нарочито у 20. веку. Терминолошки су означавани разноврсним терминима – неконвенционално ратовање, специјално ратовање, субверзивна дејства, шпијунско ратовање и слично. Основна разлика између актуелног „хибридног ратовања“ и таквог ратовања у прошлости јесте у томе што садашњи ниво информатичко-комуникационе технологије омогућава актерима да много лакше нападну било коју сферу друштвеног живота у матичној или туђој територијализованој друштвеној заједници.

„Хибридна“ арена

Велике силе имају истакнуту улогу у „хибридном ратовању“. Оне, најпре, покушавају да инструментализују светску међународну организацију за остваривање својих циљева. С друге стране, енормно је порасла моћ појединих несuverених (локалних и транснационалних) актера који не презају да сопствену моћ употребљавају у складу с принципом – „остварење циља допушта употребу свих средстава и начина дејства“. Због тога данашња међународна заједница представља типичну „хибридну“ арену, у којој моћне транснационалне корпорације „бију битке“ за превласт над демократски изабраним владама.

Из тог разлога се и људска права и слободе потискују у корист националне безбедности, манипулише се људима путем медијских порука, производе се тероризам и мигранти, а истовремено свет плаши тероризмом и мигрантима. И међународно право често се селективно примењује. Заправо, „хибридно ратовање“ одражава стање међународне заједнице у коме нико више није сигуран, није кредибилно међународно право, а локални, регионални и међународни мир представља међураздобље између два „врућа“ светска рата. ■

